

Ess de două ori în septemana: Joi-a și Domineca; ăra candu va pretinde importantia materielor, va esi de trei s'eu de patru ori în septemana.

Pretulu de prenumeratiune.

pentru Austria:	
pe anu întregu	8 fl. v. a.
diugetate de anu	4 fl. v. a.
patraria	2 fl. v. a.
pentru Romania și strainatate:	
pe anu întregu	12 fl. v. a.
diugetate de anu	6 fl. v. a.

ALBINA

Prenumeratiuni se facu la toti dd. corespondenti ai nostri, și de-a dreptulu la Redactiune Stationsgasse Nr. 1, unde sunt a se adresa și corespondentiile, ce privoscu Redactiunea, administratiunea s'eu speditura; câte vor fi nefrancate, nu se vor primi, ăra cele anonime nu se vor publica.

Pentru anuete și alte comunicatiuni de interesu privat — se raspunde câte 7. cr. de linia; repetiriile se facu cu pretiu scadiutu. Pretulu timbrului câte 30 cr. pentru una data se antecipa.

Pesta, in 8/20 dec. 1871.

Adeseori s'a disu in colonele acestui diariu, că guvernulu actualu, și cele ce i-au precedatu totu asemenea, impedece mereu desvoltarea, progresulu, de ore ce politic'a guvernului e in contrastu cu interesele poporaloru.

Stagnatiunea a fostu totdeauna recunoscută atăta din partea natiunilor, câtu și din partea guvernialilor, căci acest'a nime n'o pôte negă, — in sa pre candu noi cautamu caus'a acestei stagnatiuni in politic'a gresita a guvernului, — acest'a se scusa și mereu ne acusa cu aceea, că atitudinea natiunilor ilu impedece in realizarea tendintielor bune.

Guvernulu la tota intemplantu avea dreptate, deca intr'adeveru s'ar poté dice despre o politica militante contra vointiei poporului, că aceea are tendintie bune, in sa chiar și la casulu candu acest'a politica ar fi intr'adeveru cu intentiuni bune, ea este gresita și nejustificabile, candu poporale nu cōsemtu cu acea politica, de ore ce nici fericirea nu e fericire candu se impune cuiva cu forti'a, — cu spad'a și cu baionet'a.

In asemenea casuri, poporale cu totu dreptulu potu reclama, și trebuie să reclame ca guvernulu — să nu le iubescă asia tare.

Dar guvernulu nostru nu numai că s'a pusu in opozitiune cu interesele de viētia ale poporaloru, ci fora a dá vre-o dovēda că intentiunile sale sunt bune, că intr'adeveru voiesce prosperitatea și b'nastarea materiale și spirituale a poporaloru, mai pretindea și aceea, că poporale să se inchine politicei guverniali fora nici o conditiune, și pentru că aceste nu s'au semtitu indemnate ca să se exprime multiamirea loru facia cu intentiunile bune ale guvernului, elu însusi s'a exprimat in numele poporaloru — câtu sunt aceste de fericite și multiamite.

Dar in fine mintiun'a a trebuitu să se dee pe facia, — insisi omēni guvernului cari mereu bucina in lumea mare s'atu e de salutaria politic'a guvernului, adeseori trebuie să recunoscă adeverat'a stare a lucrurilor.

Astfelu mai decurendu vedemu că guvernialulu „Pester Lloyd“ in nrulu s'eu de domineca, vorbindu despre constelatiunile evenimentelor actuali, între altele dice că: „Dietele secolului presinte ni arēta tabloulul unor lupte continue, cari in sa n'au avutu nici unu rezultat, de ore ce — guvernulu totdeina s'a opusu pretensiunilor juste ale natiunei.“

Adeveru că guvernialulu diariu mai departe vrē să constate, că guvernulu actualu ar fi inclinat să implinescă voi'a „natiunei“, in sa nu pôte face nemica, și nici că pôte arētă vre unu rezultat; in sa la scēst'a guvernialulu diariu dice că in guvernulu e de vina, ci atitudinea partitelor, cari impedece promovarea progresului materiale și spirituale, cauzele sunt diverse, sonsecintiele in sa totu aceleasi, adeca cele mai triste.

La acestea avemu să observāmu numai aceea, că deca gvernulu actualu intr'adeveru ar fi inclinat să implinescă voi'a „natiunei“, adeca a poporaloru conlocuitorie, atunci n'are cuventu ca să se opuna vointiei poporaloru, cari se exprima prin reprezentantii loru, — și deca elu însusi marturisesce, că pana acuma nu pôte arētă nici unu rezultat, atunci — ca unu nepotintiosu, precum elu însusi se declara prin organulu s'eu, — n'are le câtu, ca să se retraga, și atunci i vomu rede că intr'adeveru vrē să implinescă in numai vointi'a natiunei magiare, ci a

tuturor poporaloru conlocuitorie, cari nu voiescu să remana și mai departe in acēsta stagnatiune mortale, ci sunt resolute a merge inainte pre calea progresului și a civilisatiunei!

Domineca trecuta, ministrulu ungurescu de cultura și instructiune raspunse la interpelatiunea dlui Babesiu, in privinti'a ingrigirii guvernului magiaru de cultura poporaloru nemagiare ale patriei, cari popora facu maiortitatea patriei și pōrta partea mai mare a sarcinelor publice.

S'a intemplantu precum se prevedea și precum noi predisecuram. Dlu ministru doriā să satisfaca, adeca sciti asia pe unguresce, se amagiēscă cu nescari vorbe intortocate și citatiuni false. Dar Babesiu apucă ocaziunea cu ambele mani și apostrofa pre Levitiu domnilor stepanitori cum se cade.

Nu se pôte descrie, ce adunca și amara impresiune a produsu vorbele lui Babesiu a supr'a domnilor magiari. In momentu ei au fostu casi farmecati și nu se sciau orientā. Dar gazetele lor nu lipsira apoi a atacā in lungi articli pre Babesiu și preste totu pre natiunalisti. Se ferescu in sa ca dup'o parola, a reproduce discursulu lui Babesiu, firesce, căci deca l'ar reproduce, nu l'ar poté mistificā, și — de sicuru, poporulu magiaru celu nepreocupatu de putere, ar condemna pre domni unguri.

Este o blastemata apucatura acest'a adnilor de la putere, că ori de câte ori barbatii nostri natiunali in dieta s'eu in diaristica și redica vōcea spre aperearea dreptatii și adeverului pentru poporale asuprite, o data cu capulu nu reproduce cuvintele nōstre, ci mistificandu-le și denaturandu-le, le ataca și astfelu ne denuncia falsu și ne facu urgisiti naintea natiunei magiare, carea ne judeca dupa falsele informatiuni ale stricatiilor și nemoralilor sei domni.

Ce asta data mai vertosu a dorutu pre domni magiari — a fostu repetitele apelāri ce fece Babesiu la inim'a și la consciintia loru. Babesiu presupune despre ei că sunt onesti și patrioti adevērati, și vorbi ca catra atari. Destula causa d'a se indignā și infuriā dnele lor!

Mai in diosu publicāmu incidintele întregu dupa stenografia și provocāmu a supra-i atentiunea natiunei întregu. —

Diet'a Bucovinei, impreuna cu altele patru diete din Cislaitania, s'a deschisu luni-a trecuta. Nou denumitulu capitanu alu tieriei, Eudossiu Hurmuzachi, a deschisu adunarea prin o cuventare in sensulu constitutiunismului, și numai decātu a provocatu adunarea ca inainte de tōte să procēda la alegerea deputatiloru pentru Reichsrath, dupa care actu diet'a se va prorogā pana dupa serbatorii Reichsrathulu se dice că se va convocā pe 27 l. c.

Clerulu și poporulu din Bucovina.

IV.

Am disu in punctulu alu „treilea“, că trist'a stare materiale a preotiloru parochiali din Bucovina nu durēdia numai de ieri, alalta-ieri, ci mai de multu.

N'ar parē acestu asertu ālu nostru să aiba trebuintia de o deslucire și motivare mai speciala, de ore ce aflandu-se venerabilulu Consistoriu in fine aplecatu să ameliorēdie congruele preotiesci, constatēdia elu singuru adevērule triste stări materiale a clerului respectivu, și acest'a ar semena să fia destulu atātu intru interesulu propunerii consistoriale, câtu și in interesulu afirmatiunei nōstre că adeca, deplorave-

ra pusetiune a clerului ca atare esiste intr'adeveru. In sa noi, in calitatea nōstra de interpreti ai opiniiei publice, avemu detori'a și scopulu a legā de circumstarele acestei deplorabile stări materiale a clerului, unele reflesiuni, cari au neșitate de bas'a: au numai acum de aradit — căteva datea unu reportu între cleru și între poporu in Bucovina, care reportu nu inlesni bisericei o realizare efectivă a principialor și intentiunilor sale; și apoi din aceste reflesiuni să pōta cunōsce ori cine unde se afla astadi bisericei ortodossa din Bucovina, și câte, multe au putiene, s'au cumulat in timpulu duratei acelei stări materiale a clerului, respective a stagnatiunei in deplin'a activitate a bisericei, in sinulu, și in comunitatea sa. — Din constatarea acestui episodiu și din gradulu nefavoritii lui să vedemu și să scim, ce e macar de acum inainte să se faca, cum să ni formāmu ulterior'a nōstra pasire, spre a reparā și departā stricatiunile de pana acum, și apoi a porni spre o viētia și o activitate deplinu corespondentia principialor salutarie ale bisericei nōstre ortodosse din Bucovina. — Să vedemu deci, mai antaiu trecutul mai de aprōpe, și apoi să ni facemu reflesiunile cu privire la presinte.

La an. 1786 — unu-spre-diece ani dupa venirea Bucovinei sub sceptrulu Austriei, se octroā unu „regulativu“ pentru diocesa gr. or. din Bucovina, care regulativu fū numai unu provisoriu de nevoia, momentanu; ăra nu pentru o durata lunga. In acestu regulativu se dice (Capu I. §. 19.) apriatu, că, ameliorandu-se veniturile fondului religiuariu gr. or. din Bucovina, se vor ameliorā cu buna sēma și tōte afacēriile acestei biserice, prin urmare și sustentatiunea clerului. Pentru că totu acelu „regulativu“ sistemis atuncea, cum diseram, provisorial-minte, că sustentatiunea preotiloru pastorali să li-o dee poporulu parochiale cu patronii bisericesci respectivii, și a nume, acestia câte 44 jurgere de pamentu, ăra acēla câte două dile de lucru și câte unu „mariesiu“ pe anu, și de la fie-care casa in parochia-i, ăra pre langa aceste tōte, și tacs'a epitrachiale pentru diferitelu functiuni bisericesci și rituale. Totu asia episcopulu câte o „grositiu“ de la fie-care familia in diocesa, și protopopulu „pretiulu“ s'eu tacs'a de la toti acei ce voiau să se casatorēscă. Cantorii bisericesci și ponomarii, se intielege, că aveau totu numai parochiile respective să li dee plat'a anuale și afora de aceea in sa onorarie fissate pentru tōte functiunile rituale și bisericesci, la care functiuni trebuie și cantorii și ponomarii să ajute, respective să servēscă.

Desi noi mesur'a acest'a cu privire la timpurile și impregiurāriile interne in Bucovina de pe atuncea, cu privire apoi și la caracterulu de unu „provisoriu“ numai momentanu alu acelu regulativu, nu o condemnāmu in câtu-va, in sa numai in câtu-va; pentru că bisericea Bucovinei, desl n'ar fi avutu ea nici o avere a sa propria, ăra statulu detoriu să o sustiena dupa trebuintiele ei. In sa constatāmu, că prin acestu regulativu octroātu, se octroātu totu o data și avisavea sustentatiunei clerului la pung'a și munc'a poporului, și prin acest'a se inaugurā mediatizarea deploraveru a lucrativitatii efective a bisericei și principialor sale, și prin acest'a se paralīsă și margini libertatea ei! — Aici se puse bas'a nefericitului reportu între cleru și poporu; pentru că de aci inainte se vedu poporulu silitu a dá „biru“ și „boerescu“ pretului, pōsōnei aceleia adeca, ce are să reprezēntē numai amōrea evangelica, și cu care pōsōna ar trebui naturalminte să se afle in reciprocitate cea mai confidentiale și mai intima.

Veni apoi anulu 1848; „boeresculu“ la boeri se desfiintā; ăra „boeresculu“ la preoti remase in sa 15 ani, adeca pana la anulu 1863; ăra „mariesii“ și „tacselle epitrachiale“ a preotiloru, precum și sustentarea cantoriloru și ponomariloru esiste in sa și pana — astadi; pre candu congruele s'eu salariile preotiloru sistemisate abia la anulu 1843 sunt atātu de ne-su-

ficiinte, că venerabilulu Consistoriu declara in propunerea sa respectiva starea materiale a clerului de trista.

Consecintiele atarei stări materiale a clerului le cam aretaramu mai susu și într'adeveru, că arborele relatiunei între cleru și poporu plantatu prin octroare necompetinte la anulu 1786 in Bucovina, aduse și aduce in sa și astadi fructele sale cele firesci, adeca rele, ale slabirei și degenerārei legaturii între cleru și poporu, a retrogradarei increderei și a recirei amōrei acestuia catra preotii sei.

Si acestu „arbore“ carele e identicu cu o lucrativitate sterila a bisericei, se sustiene și se cultiva in Bucovina aprōpe acum de unu — seceu! și bine să ni insemnāmu, că celelalte confesiuni venite in decursulu acestui periodu in tiēra, macar că ele n'au unu fondu religiuariu de milliōne ca noi, o asemenea institutiune nefavorabile la sine nu cunoscū.

Poporulu nostru aceste tōte le vede și le aude, și-apoi influentiatu in sa de factori malitiosi, ce-ii pomeniramu mai susu, crede, că numai preotii, cari se numescu amicii și „binevoitorii“ lui cei mai de aprōpe, „mai adevērati“ și „mai buni“, ei aceste povōre le sustienū in spatelē lui. —

Spre a completā supusetiunea nōstra indegetata mai susu, că impovorarea poporului cu sustinerea organelor bisericei și evangeliei sēmena a fi tendintioasa, spre a tienē adeca pururea in vigōre o relatiune recu și impedeatōria a ori ce apropiare confidentiale între poporu și conducetorii lui cei mai obligati și mai naturali, trebuie să mai spunemu, că tacs'a episcopale, „grositiile“ adeca acelea, ce diseram că se otarira in anulu 1786 să solvēscă anual-minte fie-care familia pe episcopulu, acēsta tacs'a se desfiintā in anulu — pare-mi-se 1843, — nu in sa tacselle parochiale, protopopiale etc. cari tacs'e avēndu-le pentru poporulu și acuma in sa a le plati, chiar pre acēla cleru ilu face poporulu neplacutu, carele e — cum asi dice, propriaminte „eclesia militans“, pururea in contactu nemidlocitu cu poporulu și e antaiulu și supremulu chimatulu, de a realizā marea, grēu'a și sublim'a missiune a bisericei.

Aprōpe unu secl: asia dara a duratu relatiunea ne-naturale și nefavorabile între cleru și pastorii sei, și a amputatu prin acest'a activitatea bisericei; unu seclu a duratu „succesiv-minte“ incurgerea diferitelor anomalii și abuzuri in biserica și diocesa; unu seclu in fine, spriginutu de cele roai favoritorie circumstări, s'a sustianutu, s'a nutritu și a crescutu ne-necetatu ne-ncrederea poporului catra preotii sei! — pōte asia ori și cine lesne a-si inchipui, câtu namolu, și câtu agestru de consecintie stricatiōse se adunara și se cumulara, din acēsta ne-ncredere a poporului catra cleru, in bisericea ortodossa și comunitatea ei din Bucovina.

Mai ceremu in sa pacienti'a onorabililoru cetitori pentru câte-va reflesiuni fnali, — și apoi am finitu.

Responsulu ministrului ung. de instructiune la interpelatiunea dlui Babesiu.

Publicaramu in nrulu 99 interpelatiunea dlui Babesiu in privinti'a ingrigirii guvernului și statului patriei unguresci de instructiunea și cultura poporaloru nemagiare ale acestei patrie; atinseram totu de o data și marea importantia a acestei interpelatiuni, a carei rezultat, desluciriile adeca ce avea să-i dee guvernulu interpelatu, in essintia și consecintia trebuia să cuprinda sentintia de mōrte ori de viētia — a) pentru patri'a unguresca, b) pentru natiunile nemagiare ale patriei, a nume pentru cea romanc.

Domineca trecuta, tocmai la 8 dile dupa prezentarea acelei interpelatiuni, dlu Dr. Pauler, ministrulu ung. rez. de instructiunea publica, veni a raspunde la tōte puncturile ei. In ce tonu, cu ce date și arguminte și rezultatu, stimabilii

nostri cetitori vor vedé din cele ce reproducem aci cu tóta scrupulositatea dupa protocolulu stenograficu ce ni jace naintea ochiloru.

Dnulu min. Dr. T. Pauleu luandu cuvintulu dice:

„Dlu ablegatu Vic. Babesiu mi-a adresatu o interpelatiune si a pofitu ca se respundu la aceea inca nainte de pertractarea bugetulu instructiunii publice. Acea interpelatiune suna:

Aci dlu min. cetesce tóte cinci punte ale interpelatiunii. Rogam si noi pe cetitori, a luá a mana nrulu 99 alu „Albinei“ si a-si imprompetá memori'a despre intrebárele domnului Babesiu.)

Dlu ministru apoi continua:

„La aceste intrebári respundu: (S' audim!)

Scólele medie ce substau nemedilocitei dispusetiunii a... in privint'a limbii de instructiune sunt parte óratu magiara, parte mestecate; adeca acolo, unde partea mai mare séu o parte considerabile a poporatiunii este de alta limba de cátu cea magiara, se folosese afora de limb'a magiara a instructiunii, inca si limb'a acelu ténutu, astfelu, cá profesorii ósplica obiectele si in acea limba, si scolarii potu se respunda in aceea limba, — si afora d'ast'a, limb'a ténutulu se propune ca studiu *relativminte* obligatu, in acelu intielesu adeca, in cátu acei scolarii sunt detori a o invetiá, ai cároru parinti séu tutori poftescu acést'a.

Atari scóle medie sunt: gimnasiile din Sibiu, din Trestena, din Zolna, din Becicoreculu-mare, din Bistritia-Bania, din Bartta, din Lugosiu, Timisióra si altele. De aci se vede 1. cá concernintileru li este data potint'a d'a-si invetiá limb'a gramaticeasca, si a 2. cá este ingrigitu, precum dice legea — dupa potintia, ca se se cultiviede in propri'a loru limba pana acolo, unde incepe stadiulu culturai mai nalte academice.

Ce se atinge de redicarea de institute nóue, dup' a mea pricepere chiamarea statulu este, a deschide acolo si atunoi, candu atari in care-va ténutu séu lipsescu de totu, séu cele ce essistu nu mai ajungu a satisfacere trebuintiei. In cátu din aceste cause va fi vorb'a de redicarea de scóle nóue, intr'atát'a guvernulu se va ingrigi — ca pan' acuma, ca se coresponda dispusetiunii legii in privint'a celoru de diferito limbe, precum a datu guvernulu semne despre acést'a voia si intentiune a sa si prin aceea, cá a subvintunatu mai multe institute curatu de alte limbe, precum este a Neoplantei, a Brasiovulu si — din foadulu religianariu, a Beiusiului.

Ce se tiene de stipendia si de scóle preparatorie pentru profesori, facultatea filosofica a universitatii magiare, dupa organizarea ei presente, are chiamarea principale a dá modu de perfectunare celoru ce se pregatescu pentru carier'a profesoralu la scólele medie; afora de acést'a se afla infintiatu o preparandia pentru profesori gimnasiali si un'a pentru profesori reali. — (Firesece tóte numai in limb'a magiara / — Traducetoriulu.) O astfelu de preparandia se va infintia si la Universitatea din Clusiu.

Asia dara toti fiii patriei au ocaziune a se prepará la aceste institute pentru profesuru la scólele de medilocu; fiindu cá nimenea de nici o confessiune séu natiunalitate nu este eschisu de la acelea, fie-cine póte luá parte acolo la instructiune.

Totu astmodu suntemu si cu stipendiale pentru candidatii de profesura. La impartirea acestoru stipendia se considera numai promerint'a. (Aprobare.) Ori cine póte recurge si cere, si pre cátu cineva se va aflá demnu, póte si dobandi.

Anulu viitoriu am intentiunea de a deschide concursu pentru aceste stipendia si fie-cine va poté se competiesca, fora diferentia de confessiune si natiunalitate, si se vor dá acelor'a, cari se vor aretá mai demni de ele. Astfelu credu cá — fora d'a se votá o rubrica speciala, in bugetu, vor avé ocaziune d'a se prepará pentru profesuru fiii patriei de diferite limbe.

Ce se atinge in fine de cea din urma intrebare, despre Universitatea din Clusiu, intru acést'a privintia este regulatoriu pentru mine art. de lege 44, la carele s'a provocatu si dlu interpelante, si a nume §§. 18 si 19. Proieptulu de lege despre Universitatea de Clusiu se afla sub desbatere in comisiunea pentru afacerile scolarie, si intru cátu in acea privintia Cas'a ar aflá necesarie dispusetiuni specialu, va depinde de la a ei nteleptiune a le face la timpulu seu, candu adeca proieptulu de lege va ajunge naintea Casei. (Aprobare.) —

Atát'a este respunsulu dlui ministru, carele de intrég'a Casa fá ascultatu cu mare a-tentiune si — la duóu-e trei locuri, precum insemnaramu dupa stenografia, aprobatu de voci sengarlarie din drépt'a. Si cu mai mare atentiune in sa fusera ascultate reflexiunile ce indata fece dlu Babesiu la respunsulu dlui ministru si — la mai multe locuri, unde Babesiu cu aduncu patosu apostrofá pe domni de la putere, partea mai mare a Casei stá ca incremerito. —

Babesiu grai:

Onorable Casa! Pré stimatulu d. ministru la prim'a intrebare ce i-am adresatu, binevoit a respunde in essintia cá — intru cátu-va dejá este ingrigitu pentru instructiunea celoru de natiunalitate namagiara — in limb'a loru propria la scólele medie. Ast'a este cam eschisu de natiunalitate. Si dlu min. numai de cátu a si insiratú cáte-va institute a acelu, unde adeca este pre'ingrigitu ca cei de alte limbe se casoige instructiune in propriile loru limba.

Ce se tiene de acést'a, marturisescu cá mai vertosu pentru pártile pre unde n'am ocaziune a ajunge nici o data, nu posedu informatiuni depline; aceea in sa sciu, cá la gimnasiulu din Temisióra tenerimeu nu se propune in alta limba de cátu in cea magiara; ori care alta limba acolo este eschisa. (O voce din drépt'a: „Asia e bine!“)

Póte cá e bine; póte fi cá si eu voiu dice in fine cá e bine, dar me rogu se fiti buni a me ascultá pana in fine. (Sé audim!)

Intru asemenea mi este cunoscutu cá si la Sibiu fórte cu greu tenerimea romana póte se casoige instructiune in propri'a sa limba. Despre celelalte institute ce nu le cunoscú, n'am ce se dicu.

Dar dlu ministru a binevoitu a observá, cá junimeu de natiunalitate namagiara i se dá ocaziune d'a-si invetiá propri'a sa limba, intru cátu poftescu acést'a parintii séu tutorii scolariilor. Eu celu putienu astfelu am intielesu cuvintele dlui ministru. Dar me rogu cu umilitia, mai antaiu de tóte se-mi fia permisú a spune cá, in lege de acést'a, de acést'a conditiune nu este vorb'a, si rogu mai departe pre onorabil'a Casa, se se ferésca a admite acestu periculosu principiu; cáci dest — ce e dreptu, acestu argumentu astadi póte se tréca de o buna apucatura pentru d'a respinge pre cei de alte natiunalitati cu justele loru cereri, mane in sa acestu argumentu póte séu devina o arma, indreptata tocmá in domni'a vóstra. Eu din parte-mi repetu cá, in lege nu este vorb'a de acést'a conditiune, si eu sum de firma credintia cá, in data ce la vre-o scóla media se afla namagiari in numeru destulu de mare, voiu sé dicu in nru considerabilu, acelor'a trebe sé li se tiena prelegeri in limb'a loru propria, fiindu cá numai in acea limba li se póte mediloci cultura intelectualu. Din parte-mi in sa sciu, cá d. e. la gimnasiulu logosianu numai fórte rarú se intempla de se splica studiale romaniloru romanesce, macar cá pluralitatea scolariilor este de natiunalitate romana, si intre acestia mai multu de diumetate de felu nu sciu limb'a magiara, totusi trebe sé invetie primele temeuri ale sciintieloru unguresce, intr'o limba nepriceputa.

Din aceste consideratiuni eu credu cá respunsulu dlui ministru este unu respunsu intru atát'a bunu, intru cátu elu multiamesce o parte, dóra maiortatea Casei; de sicuru in sa elu nu póte fi satisfactoriu pontru maiortatea tieroi, care nu atátu tinde la invetiarea fia de sine, fia prin maiestria, a unei óre care limbe, cátu mai vertosu la cascigarea de sciintia, pontru caro caseigare — repetu, numai unu modu sicuru essiste, instructiunea in propri'a limba.

Eu deci a supr'a acestui respunsu alu dlui ministru nu voiu dice nimicu, nu voiu dice cá sum multiamitu séu nemultiamitu, ci provocu pre onorabil'a Casa, se se intipúesca in starea in care ne aflámú noi coi de natiunalitate namagiara, intipúesca-si buna óra cá, adimane séu macar in 30 de ani, prin casualitati ca celea prin cari noi am devenitu in starea de astadi, am ajunge ca facia de magiari omenii unui Bismark séu ai unui Gortschakow se se folosésca de unu respunsu ca alu dlui ministru de instructiune, — si ve rogu se spuneti: cum ati fi multiamiti? Si — se-mi credeti cá nimicu nu este neposibilu pre cátu timpu traescu popórale. Eu asiá credu cá, in asemenea casu, oricare magiaru omu de omenia, ar respunde cá — nu este, nu póte sé fia multiamitu!

Atát'a despre respunsulu la prim'a intrebare. —

La a duóu'a intrebare, prin carea am doritu a aflá cá, dlu min. nu semte necesitatea si urgentia d'a infintia scóle medie si pontru cei de alta limba? — domnulu ministru pre scurtu mi respunde cá, numai atunci si acolo s'ar poté semti olegatu a deschide scóle medie nóue, unde lipsescu de totu scólele de statu, séu unde cele essistinti n'ajungu pontru trebuintia. Eu, domniloru, credu cá lips'a si trebuintia este evidinte, celu putienu in privint'a scóleloru reali lips'a este batatória la ochi, pontru cá in intréga Ungaria si in pártile banatice nu essiste nici macar o unica scóla reale, in carea studiale s'ar mai propune si in alta care-va limba de cátu cea magiara! Déca deci aci, intr'acestu punctu, lips'a si trebuintia nu este pipaibile si nu se recunosce, — unde insusi dlu ministru n'a fostu in stare a citá macar un'a scóla reale in carea s'ar dá instructiunea si in alta limba de cátu cea magiara, apoi eu nu mai potu si ce felu se fia atare lipsa, pontru ca ea se se recunosca! Eu repeu cá — nu cunoscú nici macar un'a scóla reale de statu cu limba namagiara de propunere.

Dicu asiá-dara si aici ca si la prim'a intrebare: Ddieu se ferésca pre ori-ce natiune séu natiunalitate de astfelu de ingrigire pontru cultura sa prin parintesculu guvernú, precum este ingrigirea guvernulu magiaru de cultura popóraloru namagiare din patria! (Soomotu in partea drépt'a.) Eu reflectu pre onorabil'a Casa, se nu ie in gluma cuvintele mele. A supr'a cestiunei de natiunalitate, ca cestiune de putere, — póte sé incapa si ironia; aunt de aceia cari nu se vor superá pontru acést'a: dar ea, cestiunea de natiunalitate, ca cestiune de cultura, atátu este de seriósá si — importante, in óatu nu póte fi obiectu de gluma si de siéga. Pontru cá, repetu si aici, care statu nu se ingrigesce de cultura popóraloru sale, acel'a n'are viitoriu; essistintia lui este de prisosu; pontru cá in d'a de astadi cultura este uniculu scopu si unic'a basa pre care si pontru care póte sé essiste unu statu. (Adeveru, — asiá este!)

A binevoitu dlu ministru totu la acestu punctu a aminti si aceea, cá gimnasiulu romanu din Braaiovu se dá subvintune din partea statulu, tocmá asiá si gimnasiulu serbescu din Neoplanta, ér celui Beiusianu din partea fondulu religianariu.

Mi se impare, onorabila Casa, cá — candu este vorb'a de spese *trei milliöne florini*, pontru scopurile instructiunii publice, atunoi — este o *adeverata ironia* a aminti aceea, cá Brasiovulu se dau 4000 fl. Neoplantei 8000 fl. Beiusiului 2—3000 florini, parte din bugetulu tieroi, parte din fondulu religianariu. Cu totulu alta spriginire asi fi asteptatu eu din partea statulu pontru acele septe milliöne de cestiuni namagiari ai patriei. Acea amintire a dlui ministru adeverese tocmá aceea ce eu am observatu in interpelatiunea mea, cumca adeca pontru scopurile culturale ale popóraloru namagiare abia *unu micu procentu* se folosese din bugetulu comunu. Eu in interpelatiunea mea n'am vrutu sé dicu, si nici asta data nu dicu cá prin intrebuintiarea unei sume atátu de mari *numai pontru cultura a unei natiunalitati*, s'ar comite o nedreptate; nu, feresece Dóme! nu voiu afirmá cá 3 milliöne sunt pré multu pontru scopurile de cultura ale popóralu de limba magiara; fia macar de trei ori atát'a, fia 9 milliöne, séu macar si 30 de milliöne: dar nedreptatea este, candu pontru scopurile de cultura ale celoralalta popóra namagiare se intrebuintiedia numai unu micu procentu! Si acést'a este la ce am doritu a atrage atentiunea onorabilei Case, acést'a este nedreptatea ce trebe sé-si resbune contra patriei!

Pré bine mi este cunoscutu, on. Casa, cá candu unu poporu, o natiune se afla in posesiunea puterei, nu pré s'a indatinatu a se ingrigi de interesele celoralalte natiunalitati; atare natiune este ametita, este imbetata de putere, si nu voiesce a pricepe si a recunosce drepturile altor'a. Dar — pontru Ddieu, domniloru! dóra vedeti cá constelatiunea politica nu este astfelu, in cátu puterea ce o posedeti, se fia ascurata macar pre 20—30 de ani; ba ea, adeverulu vorbindu, nu este sicuru nici pontru *trei mila*. (Iaritate.) Ce? — dar ea depinde de la gratia unei persóne, si — asta di aceea persóna se-si retraga gratia, s'a dusu puterea intréga! — Si tocmá pontru aceea, pre cátu timpu aveti puterea in mana, nu trecti cu vederea, domniloru, d'a vi implini cea mai santa detorintia catra patria, carea se cu-

prinde intru aceea, ca scopurile de cultura a le sengaratesceloru natiunalitati se se promoviede de o potriava, ca acelor'a se se intinda intru asemenea modu, acelesi medilóca de cultura. —

La a 3 si a 4 intrebare pré stimatulu d. ministru n'a gasitu cu cale a respunde de a dreptulu. Dsa mai multu s'a provocatu la aceea, cá essistu dejá unele institute in cari aspirantii la profesuru se prepara fora diferentia de natiunalitate. Dar eu asi fi doritu, si am si atinsu de a dreptulu in interpelatiunea mea, cá dlu ministru se ni fia aretatu: pana intru cátu a facutu si pre cei de natiunalitate namagiara pártasi la stipendiale de statu? Astfelu de casu mie mi este necunoscutu; n'am auditu ca macar unulu se se fia impartasitu de atare beneficiu.

Dlu ministru cá de deslucire a amintitu si aceea, cá de astfelu de stipendia se impartasiescu cei *demni séu binemeritati*. Dar aci apoi este curiositatea cá, demni si binemeritati sunt pururia numai aceea, pre cari dlu ministru si ómenii sei ii afla demni; si dintre ai nostri nu afla nici o data, nici pre unulu demnu. Si cumca este asiá, si cumca si insusi dlu ministru se vede a fi semtitu acést'a, dovéda destula este, cáci dlu ministru aducendu-si a minte de concursu promite pe viitoriu publicarea de concursu, pontru impartirea stipendialoru de statu. Impartirea priu concursu spre tóta intempera trebe sé multiamesca mai multu. Déca pre langa concursu s'ar mai observá si aceea, cá comisiunea ponderatoria se nu fia compusa de membri numai de o natiunalitate si partia, atunoi tare credu cá s'ar face multiamire generale. Asia dara in viitoriu, candu astfelu se va pasl, atunoi va poté fi vorb'a de multiamire; pontru presinte si trecutu in sa, dupa insusi recunosciint'a dlui ministru, nime nu póte sé fia multiamitu.

In caus'a Universitatii de la Clusiu, dlu ministru a binevoitu a dá acea deslucire, cumca §§. 18 si 19 ai articulu de lege 44 din an. 1868, nu-lu obléga a luá in consideratiune limb'a natiunei romane. Asia se vede cá dlu ministru pune totu pondulu pre acei §§. de lege.

Eu in sa mi permitu a reflectá pre dnulu ministru, cá acele dispusetiuni legali nu *eschidu* séu nu oprescu pre guvernú si pre delegatiune d'a se ingrigi de cultura mai nalta a popóraloru in propri'a loru limba; acele dispusetiuni nu oprescu ca domnulu ministru in proieptulu seu de organizare a Universitatii se propuna respectarea dupa cuvintia a limbii romane. Dar dlu ministru nu promite de felu atare propunere, ci dice numai cá, substernandu-se proieptulu seu Casei, va depinde de la intieleptiunea Casei a dispune in acést'a privintia.

Candú unu ministru depune pre més'a legelatiunei unu proieptu de lege, atunoi maiortatea guvernulu din cuprinsulu acelu proieptu dejá scie cá guvernulu ce doresce a se votá si ce nu. Eu deci tocmá pontru acést'a asi fi doritu, si credu cu totu dreptulu, ca dlu ministru in proieptulu seu se fia facutu propuneri in acést'a privintia; ba si mai multu asi fi asteptatu. aceea adeca, cá dlu ministru aici in Casa se-si vré redicá vocea pontru d'a aretá cumca astfelu de propuneri sunt ne-aperatu necesarie. Cáci, domniloru, ori cum ne vomu socoti despre maiortatea precumpenitória a natiunalitatiloru transilvane, ea dá tieroi cei mai multi aperiatori si pórtá cele mai multe sarcine publice; trebe deci ingrigitu de cultura ei, déca este ca ea se iubésca si se aperi constitutiunea si patri'a. —

De multe ori am auditu afirmandu, cá Ungaria are ne-aperatu trebuintia de Transilvania, fiindu cá acést'a este fortaretia de aperiare a ei. Ei bine, déca este asiá, apoi trebe ingrigitu, ca garnison'a fortaretiei se fia amica, nu dusimana; in sa cu modulu de pana acuma prin negrigirea ei totale, nu o veti cáscigá de amica.

Din aceste cause eu ve rogu seriosu, fórte seriosu, sé nu priviti caus'a culturai cu nepasare, ci se binevoiti celu putienu in acést'a privintia a dispune, ca fiii patriei de alta natiunalitate se se impartasiesca de aceleasi medilóca de cultura, casl natiunalitatea magiara.

Si asiá eu lasu judecátii si prudintiei onorabilei Case, a luá spre sciintia séu la desbatere respunsulu dlui ministru; — fiindu eu despre aceea convinsu, cá domnióle vóstre, ca patriotii magiari onesti, déca vi veti consultá inim'a si consciint'a, si déca ati aplicá respunsulu dlui ministru la a vóstra natiunalitate intru asemenea impregiurári, nu poteti fi indelutlati cu acel'a. Eu de altmintrelea mi voiu

faşa a mea detorinţia. (Aprobări din stang'a estrema.) —

Dupa a. ésta lectiune buna, la întrebarea presiedintelui, majoritatea luă spre sciintia respunsulu ministruului. Se scollá drépt'a si cea mai mare parte din stang'a centrale, din stang'a estrema inea nici unulu; ér dlu Dr. *Mileticiu* strigá cu voce nalta cá — nu primesse respunsulu ministruului!

Dintre romani nu erau de faaia de cátu numai vr'o duoi guvernementali, si — spre onóre li fia disu, n'am observatu s' se fia scolatu cu maioritaea.

Dlu *Cserndtóny* tremurandu de necasu, se scollá ca s' se faca o observatiune la regulamentu. Se vaierà adeca, cátu de reu este cá dupa astfelu de reflexiuni, unde se diu lucruri ce n'ar trebui lasate necombatute, — nu mai este permis a vorbi.

A fostu numai ca s' dia ceva, se-si u-siuredie inim'a. Cáci regulamentulu nu opriá pre dlu ministru ca s' mai respunda, nici nu opriá Cas'a, s' ie obieptulu la discusiune formale, precum tocmai doriá interpelantele.

Vorb'a e, cá dlu *Cserndtóny* ar fi doritu unu modu, ca altii s' póta vorbi, dar *Babesiu* s' nu li póta raspunde. Intiepleti si generosi mai sunt acesti domni stepanitori ai nostri. —

Diet'a Ungariei.

Siedinti'a casei represent. din 15 dec.

La inceputulu siedintiei, deputatulu *J. Kautz*, presentá petitiunea junime academice magiare, in care acést'a cere o subventiune anuala pentru reuniunea ei de lectura. Representatoriulu se róga a avisá petitiunea comisiunei financiare, ca acést'a s' se consultedie si repórte a supr'a ei inea naintea desbaterii a supr'a bugetulu pentru culte. — Trecendu la ordinea dilei, se desbata mai departe bugetulu ministruului de comunicatiune. Dlu ministru in totu decursulu desbateriloru conversandu acusi cu unulu, acusi cu altulu dintre vecinii sci, *D. Irányi* affá de lipsa d'a-lu admoni cá prin acést'a gerare a sa, séu nu canósce respunsabilitatea cu care este impreunata positiunea sa, séu cá aréta unu despretiu facia de reprezentantii tierii, contra carei gerari densulu prote stédia cu tóta resolutiunea. Titlulu „zidiri de drumuri” s'au preliminaru cu 1,802,047 de fl. comisiunea financiara inea a recomendatu numai 1,421,043 fl. cureau s'a si primitu.

Dr. *Mileticiu* substerne unu proieptu de resolutiune, ca ministru de comunicatiune s' se avisedie a luá mesur'e necesarie pentru mantuirea Banatulu ce stá astadi sub apa. — *S. Vukovics* provóca pe ministru de comunicatiune a intrerumpe negociatiunea cu consoritiulu ce a luatu a supr'a-si regularea fluviulu *Bega* si celoralte din Banatu, pentru cá n'a facutu nimicu spre a-si implini detorintiele sale, si astfelu elu este respnsabilu pentru nenorocirile intemplete estu timpu in Banatu. — La votare se primescu sumele preliminate pentru zidirile de pre apa. — Ministru de finantie *Kerkapolyi* substerne o petitiune de indemnitate pentru lun'a lui ianuaru 1872, pentru cá, dupa cum se vede, cas'a nu va fi in stare, d'a votá intregu bugetulu nainte dn 1. ianuaru. — Incheierea siedintiei la 3 óre.

Siedinti'a casei represent. din 16 dec.

Bugetulu ministruului de comunicatiune s'a deliberatu astadi in ultimele sale puncte. La propunerea lui *D. Irányi*, cas'a a luatu decisiunea ca societatile pentru drumurile de feru in viitoriu s' fia deobligate, a incaldi si vagonurile de a dóu'a si a trei-a clasa. — S'a trecut apoi la desbaterea a supr'a bugetulu ministruului de comunicatiune. — *E. Horn* ie mai antaiu cuventulu si dice cá n'are nimicu contra bugetulu preliminaru, dorese numai a face atertu ministruulu la unele impregiurari triste, cari numai elu le póte si are detorintia d'a le delaturá. A nune aréta lips'a de o lege pentru actiuni. Cátu de necesaria este acést'a lege, densulu nu affa oportunu a mai demustrá. Daca ar essiste acést'a lege, publiculu celu mare n'ar fi silitu s' subatérna guvernulu statutele ori carei societati. — Mai face atentu pe guvernulu si la multimea de serbatori, prin cari se perdu multe dile in daru. Regimulu de ci s' dispuna si in acést'a privintia, cáci folosulu tierii pretinde neconditiunatu o dispusetiune in acésa cauza. — Cas'a votédia apoi cei patru titli din inceputu si adeca administratiunea centrala cu 163,780 fl. spre scopuri industriali si comerciali, 41,400 fl. pentru promovarea diferiteloru ramuri din economi'a na-

tiunala 120,000 de fl. pentru institutiuni economice 194,130 de fl. Dupa acést'a votare siedinti'a s'a aredicatu la 3 óre.

Siedinti'a casei reprezentantiloru din 17 dec.

Dupa formaliele indatinate, deputatulu serbu Dr. *Mileticiu* interpelá regimulu, daca are de cugetu s' sistedie vinderea paduriloru confiniali pana parlamentulu 'si va fi datu parerea in acést'a cestiune?

Ministru de culte *Pauler* raspunde la interpelatiunea dlu *V. Babesiu*. Atátu respunsulu ministerialu cátu si replic'a dlu interpelante sunt reproduse in intregulu loru la altu locu alu foiei de astadi. —

In siedinti'a din 18 decembrie inea s'a substernutu o interesanta interpelatiune prin deputatulu serbu *Maximovich*. A intrebatu adeca cá vré si candu regimulu s' sanotiunedie statutulu congressulu serbescu? — Legile in privint'a dării pentru 1872 s'au votatu. Legea pentru prolongirea monopolulu de tutunu a datu ansa la o discusiune mai lunga. Cinci sectiuni recomanda prolongirea, pre candu *P. Moritz* propune in numele celor 4 sectiuni, ca ministru de finantie s' se avisedie a substerne cátu mai curendu unu proieptu de lege pentru stergerea monopolulu. — *Csanády*: Regimulu a tradatu tier'a. Da, dlu ministru a comisu mari erime. — *Al. Csiky*: daca n'avemu bani, apoi puneti dare pre lussu, canii de venatu, si pentru cei cari nu se insóra. — Dupa mai multe vorbiri pline de indignatiune, maioritaea primesse proieptulu de lege forá modificare. — Trecendu la ordinea dilei se continua desbaterea a supr'a bugetulu pentru ministruulu de comunicatiune. —

Boccea-romdna, (cottulu Carasiu,) 12 decembre.

(*Alegeri municipali*.) Se scie din nr. 98 alu pretiuitulu diariu „*Albina*” cá cerculu de alegere *Boccea* au apartienutu comunei: *Boccea-montana*, *Boccea-romana* si *Vasiova*, cari tóte trei au avutu a alege 6 reprezentanti in comitetulu comitatensu. Se scie si acéca, cá in aceste 3 comune maioritaea absoluta o formédia romanii, cari cu dreptu cuventu au fostu indreptatiti a alege din 6 baremu 4, déca nu 5 romani. Dar ce s' vedí? in locu de a se alege atátia romani, reesira cu maioritaea voturiloru numai acesti 3: *Stefanu Antonescu*, protopopu, *Alessandru Popescu*, parochu si *Mihailu Peoreanu*, secretariulu episcopulu din *Lugosiu*; — ceialalti 3 sunt unguri séu nemti, intre cari unulu e din partea societati de cale ferata.

Acést'a fatala impregiurare e de a se atribui mai alesu dlu presiedinte *Josifu Seidl*, administratorele societati de cale ferate, carele prin agitatiunile sale cunoscutu si dovedite mai de multe ori, la casuri de asemenea natura, inainte de alegere, dispunendu de putere materiala, din respoteri a lucratu prin satelitti lui, asia numitti „*siumari*,” cari diu'a-nóptea nainte de alegere prin fortia informau si corumpeau pe alegatori spre a assecurá victori'a stepanulu loru si a-si bate jocu de romanii cei adeverati.

Pre catu inea este de a se atribui acést'a impregiurare mai alesu dlu presiedinte *J. Seidl*, care nu trebuia denumitu de presiedinte pentru unu cercu, unde elu are atát'a influentia si putere a supr'a alegitoriloru, pre atát'a, ba si mai multu, e de a se atribui acést'a cauza si unoru domni romani, inea din cei mai intieleginti, cari nu numai cá n'au desvoltatu nici o energia, informandu poporulu pentru a-si conservá interesele sale, ci din contra ei inea au votatu pentru candidatii straini. Rusine s' li fia!

Dar avemu inea si casuri laudavere de amintitu; astfelu merita a fi laudatu si fórtu consideratu dlu parochu din *Vasiova* *Basiliu Nemoianu*, carele, ca pastoriu sufletescu, si-a sciutu conduce turm'a astfelu, in cátu din alegatorii din comun'a sa numai unulu, si acést'a dependendu de la societate, a votatu pentru straini, ceialalti fora esceptiune ca unu omu au votatu numai pentru romani. Onóre loru si pastoriulu loru!

Invetiatorii *Josifu Avramu* si *Joane Marcu* inea n'au crutiatu osteneda intru realitatea causei romane. *Unu altu alegatoriu.*

Margitta-mare, (in Banatu,) 5 dec.

(*In privint'a alegeriloru municipali*) in aceste parti avemu s' aducemu la cunoscenti'a onorabilulu publicu romanu, cá in cerculu *Zichidorf* (cottulu *Torontalu*) fiindu unite 4 comune, adeca *Margitta mista*, romani si serbi

— *Santu-Janosiu*, numai romani, *Gaiulu-mare*, serbi si nemti, si *Zichidorf*, numai cu svabi, — cari la olalta avcau s' aléga siepte reprezentanti. —

In urmarea unei conferintie a alegitoriloru de tóte nationalitatile in acestu cercu, s'a potutu efeptu o buna contielegere, care a avutu rezultatulu seu doritu si la alegere, astfelu s'au alesu de reprezentanti municipali: *Stefanu Pasula*, romanu, *Paia Momirovits*, serbu, *Joanu Neagu*, perochu romanu, *Golubu Maximov*, serbu, — apoi *Hergott Peter*, *Faul Georg* si *Nidermaier*, svabi.

Astfoliu ne-am intielesu fratiesce, si asemenea s'ar intielege tóte poporale din tiera, déca ar vré domni de la putere.

Avisu catra alegatorii cercuriloru de alegere *Cacova* si *Greovatiu*.

Cacova, (comit. *Carasiulu*), 19 dec. 1871.

Dupa o scire capetata pe calea telegrafica din *Lugosiu*, cercurile de alegere *Cacova* si *Greovatiu* sunt in periculu de a nu fi reprezentate in viitori'a congregatiune comitatensa, care e totdeodata si congregatiunea pentru restaurarea magistraturei comitatense. Caus'a e urmatori'a:

Prin ultim'a congregatiune comitatensa s'a designatu de comissariu de alegere pentru cercurile *Cacova* si *Greovatiu* protopopulu *gr. cat. din Oravitia D. Madincea*, si alegerea membriloru in comitetulu comitatensu era s' se petróca in *Cacova* in 11, era in *Greovatiu* in 13 a lunei curinte. In dilele anumite alegerea inea nu s'a facutu sub cuventu, cá d. comissariu de alegere *Madincea* operatele de alegere lui strapuse pe posta de la autoritatea comitatensa din *Lugosiu*, nu le au capetatu. Urmarea mai d'aprove a acestei erore postale si intardiari, póte fora voia, pote inea si intianate, va fi, cá cercurile *Cacova* si *Greovatiu* vor trebui s' aléga mai tardiu, si déca cumva autoritateri comitatense i va veni lá socotéla, in privint'a acestoru alegeri neesecutate la timpulu defiptu, a asteptá indrumarea celei mai d'aprove congregatiuni comitatense, ambele aceste cercuri de alegere, din cari *Cacova* tramite 9, era *Greovatiulu* 5 membri in comitetulu comitatensu, nu vor fi de felu reprezentate in congregatiunea comitatensa, in care se va alege magistratur'a comitatulu. Intrebare facute la *D. jude cercuale Joane Petroviciu* in privint'a causei netienerei actulu de alegere in *Cacova* si *Greovatiu* au avutu rezultatulu, cá din partea autoritateri cercuale s'a aret-tu casulu superordinatei autoritati comitatense, dar cá de acolo n'a ajunsu nici o resolutiune in caus'a tienerei alegerei.

Ca alegatorii din numitele duoe cercuri de alegere s' nu cada in periculu, de a nu si poté eserecá influentia legale, care li acorda legea municipale, la alegerea magistraturei comitatense, se vor face pasii necesari, de o parte la *Ilustritatea Sa D. comite supremu Georgiu Ivaoicoviciu*, era de alta parte la inaltulu ministru de intrse in *Pesta*, ca alegerea in cercurile *Cacova* si *Greovatiu* s' se faca inea inaintea viitorei conerogatiuni comitatense generale, avandu firma sperantia, ca ambele aceste autoritati chimate de a supraveghia puntual'a executare a legei municipale, nu vor permite ca s' ni se scirbéca dreptulu nostru censtitiunalu, ci prin defigerea alegerei inainte de tienerea celei mai d'aprove congregatiuni comitatense ni vor dá ocaziunea de a participá prin membrii alei din cercurile nostre la acea congregatiune, de la care de altmintrelea nu prin vin'a nostra am remanet schisi.

Unu alegatoriu.

Lugosiu, in 18 dec.

(*In privint'a alegeriloru municipali*) vinu a vi impartasi din isvoru siguru rezultatulu din cercurile urmatorié:

In cerculu *Zorlentiu-mare* a decursu alegerea ca todeun'a *tatarosce*, cáci sub intieplett'a presiedintia a dlu *L. Tiapu*, la espres'a ordinatiune a protopopulu *Szende* si jurasorulu *Inandy*, cari senguri au impartitu siedulele mergendu din comuna in comuna, s'au alesu: *Inandy*, jurasoru, *Vég*, not. *Tornya*, comis. de siguritate, *Diaconoviciu*, si *Atnagia*, jude com., va se diea abia doi romani si trei magiaroni incarnati. —

Mi-e si rusine a aminti aci, cá pe flamur'a votantiloru din *B.* toti romani, se vedea scrise cu litere mari numele alesiloru de sasu. *Vai de tine poporu stricatu!!* Era voi preotiloru si invetiatoriloru cari n'ati sciutu s' conduceti

poporulu spre binele seu, — cum veti sof respunde?!

Totu asta sórte avá si cerculu *Valea-bolui*, si aci se alesera: *Föbusu* (ebreu), *Szerenkay*, not. *Jakabfy*, prop. mare, unu not. magiaru, *Nicolescu*, invet. si *Muresianu*, not. (4 mag. si 2 rom.) Se intielege totu prin ingeniosele machinatiuni ale dlu *Tiapu* si *Szende*.

In cerculu *Zgribesciulu* si a *Sacului* se alesera 12 membri, toti romani, doi dintre ei cam pistriti.

Dupa calcululu meu, in comit. *Carasiu* vor fi romanii tare in minoritate; caus'a: *intrigele domniloru stepanitori si indolentia nejustificabile a — unoru santi (?) parinti*. — S' li fia de bine, dar iée sém'a cá romanulu — *tiene minte?!* *Unu alegatoriu.*

Ratiociniile fundatiunei fericitulu mecenate *Nicolau Zsiga* din *Oradea-mare*, pe anii 1868/69 si 1869/70.

Senatulu fundatiunei reposatulu mecenate *Nicolau Zsiga* din *Oradea-mare*, conformu dispusetiuniloru cuprinse in §. 14. alu statuteloru fundatiunale, substerne spre censurare, a-probare si intarire: ratiociniulu despre perceptiunile si erogatiunile facute in decurgerea anulu scolastic 1868/69 si 1869/70, a carora rezultatulu constatatu prin comisiune este urmatoriulu:

A.

Dupa ratiociniulu pe anulu 1868/69.

I. Perceptiunea:

1. Venitulu pentru arenda casei inchiriate in suma de . 1320 fl. — cr.

II. Erogatiunea:

1. Restanti'a rezultata ca deficitu cu finea anulu 1868 in suma de 16 fl. 81 cr.
2. Provederea alumniloru, instruarea si repararea edificulu alumnealu in suma de . 1410 fl. 94 cr.
3. In contributiune directa regia 99 fl. 14 cr.
4. In cea cetatienésca 6 fl. 67 cr.
de totu 1533 fl. 56 cr.

Prin urmare detragendu-se perceptiunea cu 1320 fl. — cr. se aréta deficitu adeca erogatiune mai mare de 213 fl. 56 cr. v. a. care e de a se acoperi din perceptiunile pe anulu 1869/70.

B.

Dupa ratiociniulu pe anulu 1869/70.

I. Perceptiunea:

1. Venitulu pentru arenda casei inchiriate in suma de 1550 fl. — cr.

II. Erogatiunea:

1. Restanti'a erogatiunei mai mari, rezultata ca deficitu cu finea anulu 1868/69 in suma de 213 fl. 56 cr.
2. Provederea alumniloru si diferite reparatiuni in suma 1268 fl. 72 cr.
3. Contributiunea directa regia cu 187 fl. 12 cr.
4. Contributiunea cetatienésca cu 63 fl. 40 cr.
de totu 1732 fl. 80 cr.

Din care suma detragendu-se perceptiunile mai susu espuse cu 1550 fl. — cr. remane deficitu 182 fl. 80 cr. v. a. care e de a se acoperi din perceptiunile pe anulu 1870/71 scolasticu. —

In privint'a acestoru ratiocinie senatulu epitropescu consistorialu aduce urmatoriulu

Decisú:

Censurandu-se ratiociniile senatulu fundatiunei *Zsigaiene* din *Oradea-mare* despre administrarea fundatiunei cestiunate, si constatandu-se de corecte, — se aproba cu acea observare: ca senatulu fundatiunale pe viitoriu cu privire la erogatiuni s' se acomode die si respective marginésca intru facerea speseloru numai la suma, ce nu pestrece cuot'a veniteloru sperative, evitandu astfelu causarea deficitelor din anu in anu. —

Spre ce scopu de cinosura se enuncia, ca senatulu fundatiunale la inceputulu anulu viitoriu 1871/72 s' preliminedie trebuintiele erogative prin calculu proportiunatu veniteloru sperative.

Care decisu, conformu §. 14 alu statuteloru fundatiunali, spre scire si acomode se impartiesce senatulu fundatiunale, tramitiendu-se totu o data si la diariile romane nationale spre publicare.*)

Datu din siedinti'a consistoriala a senatulu epitropescu tienuta in *Aradu*, 8 nov. 1871.

Andrei Papp m. p.

protosincelu ca presied. subst.

Petru Petroviciu m. p.

referinte, ases. consist.

*) Tóte celelalte onorabile Redactiuni ale diariiloru romane sunt rogata a reproduce acestu actu oficiosu in pretiutele loru colóne.

Varietati.

— (*Noulu diariu umoristicu*) despre care am facutu amintire in apelulu nostru din nrulu trecut, cu ocaziunea acést'a pasiesce inaintea publicului romanu sub numele „Priculiciu,” care asta data numai se presinta spre a-si desfasura program'a sa umoristica-satirica, éra de la anulu nou va aparé regulatu, conformu conditiuniloru indicate in amintitulu programu, ce se alatura ca suplementu la nrulu diariului nostru de adi. Fia-ni permis a-lu recomandá onorabilului publicu romanu, de la care sperámu cea mai caldúrsa partinire.

† Necrologu.

Constantinu Gruiciu, protopresviterulu Hasiasului, deputatu congresualu si alu sinodului eparchialu din Aradu, in urmarea unui morbu de apoplexia in 2/14 decembrie 1871, sér'a la 7 ore, in anulu 76 alu vietii sale pline de activitate pentru binele bisericeii dreptcredintiése, reposá intru Domnulu, lasandu dupa sine pre unic'a fiica *Terezia*, maritata *Atanasieviciu*, cu dúoue nepoté, dúoue stranepóte si dúoi stranepoti.

Osamintele repausatului s'au inmormentu dupa ritulu bisericeii greco-orientale romane domineca la 11 ore inainte de amédiadi in 17/5 decembrie 1871 in comun'a Belintiu, cottulu Temisiului. La an. 1864/5, repausatu ca representante alu dieceei Temisiane la congresulu din Carlovétiu, la procesulu de despartire ierarhica, a conclucratu cu zelu si credintia. — Tieren'a sè-i fia usióra si amintirea lui eterna!

Cerculariulu

Senatului episcopescu alu Consistoriului eparchialu romanu greco-orientalu din Aradu.

(Prin care se normisédia tacsele consistoriale pentru fondulu diecesanu, si cele pentru scaunele protopresviterale.)

Sinodulu eparchiei aradane tienutu in anulu trecut 1870, prin conclusulu de sub nr. 140, a enunciatu intr'alte cumca: „Tacsele ce au fostu pana acuma in usu la consistorie, avendu a fi precisu fipsate prin senatulu episcopescu, pana la regularea loru definitiva, remanu in vigóre in asemene mesura si pentru scaunele protopresviterale; avendu a se intrebuintiá la protopresviteratu pentru acoperirea speselor scaunului, dupa modulul si mesur'a ce se va staveri acolo; éra cele intrate la consistorie, se vor administrá pe langa conturi formali episcopiei pe sém'a fondului generalu diecesanu.”

Pentru efectuarea acestui conclusu sinodalu, senatulu episcopescu alu Consistoriului de aici, avendu in vedere tacatoriulu introdus din vechime cu „Rescriptulu dechiaratoriu” si modificarile intemplete in decurgerea timpului, apoi schimbarile intrate in sistemulu administratiunii bisericesci, — prin acést'a in modu provisoriu a normisatu tacsele cuprinse in conspectulu aici sub 1/ alaturatu.

1. Dupa acést'a normisare, statiunile de parochu, capelanu si invetiatoriu, sunt impartite in 3 clase, fipsandu-se tacsa obveninda pentru fiesce-care de osebi; carea se cere la intarirea respectiviloru parochi, capelani si invetiatori.

2. Candu cineva se stramuta de la o statiune la alt'a, are de a plati pe langa tacsa espusa in punctulu 1, si adausulu fipsatu de sub punctulu 2 alu conspectului, care adausu la prim'a stramutare se dá simplu; la a dou'a duplu; la a trei-a triplu; si asia mai departe.

3. Tacsele normisate se vor incassá in modu supletoriu pentru tóte casurile, câte au intrenitu de la constituirea noului Consistoriu, si respective a scaunelor protopresviterali.

4. Clasificarea generala á statiuniloru preotiesci si invetiatoresci, se va efectui de aci nainte; éra de ocamdata statiunile, ce vinu a nume sub intrebare, se vor clasificá din casu in casu.

5. In causele de controversie (procese matrimoniali) tacsele obveninde le va anticipá partea acusatória; findu apoi prin sentintia forului competente, a se convineá partea adversaria la rebonificarea, respective suportarea acestei tacse, si celor ce se vor mai pretinde.

9. Exceptiune de la solvirea acestoru tacse, numai cu privire la aceia se póte face, cari prin atestate autentice, demne de credie-

mentu, vor documentá: „absolut'a paupertate materiala,” avendu forulu de prim'a instantia, a notificá asemene impregiurari obveninde in sentintia meritoriala.

7. Tacsele pentru estradarea si vidimarea unei copie, respective unui estrasu protocolariu, despre actulu de complanare intre partile litigante, incheiatu la scaunulu protopresviteralu, competu notariului scaunului protopresviteralu; éra pentru cele estradate din archivulu consistorialu, competu secretariului consistorialu.

8. Scaunele protopresviterali, au a portá unu ratiociniu exactu despre perceptiunile tacseloru si despre erogatiunile facute din acelea.

9. Statiunile preotiesci le classifica concernentulu scaunu protopresviteralu, cu ocaziunea essaminarei actului de alegere de parochu séu capelanu; reflectandu firesce la veniturile, respective dotatiunea parochiei séu a capelaniei.

10. Clasificarea statiuniloru invetiatoresci, o va anuncia senatulu scolaru cu ocaziunea essaminarei actului de alegere a respectivulu invetiatoriu, reflectandu-se asiderea la salariile si emolumintele cu cari sunt provideute statiunile invetiatoresci.

11. Tacsele obveninde de la parochu si capelanu, sunt de a se solvi de locu dupa intarirea actului de alegere; éra cele de la invetiatoriu, la primirea decretului de intarire, observandu-se acést'a si la casurile de stramutari de la o statiune la alt'a.

12. Aci preoti, capelani séu invetiatori nou-alesi, cari din lips'a mediloceiloru materiali, n'ar fi in stare de locu a depune tacsa reeruta e potu deobligá a o solvi in rate lunarie, séu pana la unu terminu acomodat, ce li se va defige.

13. Totu o data se pune in detorintia domniloru protopresviteri: a eruí tóte casurile amintite in punctulu 3, câte au intrenitu de la constituirea noului Consistoriu, a nume de la 1. iuniu 1870, si astfelu a essecutá supletória incassare a tacseloru obveninde de la respectivii individi; avendu cele destinate pe sém'a fondului generalu diecesanu, a le administrá aicia, pe langa specific'a consemnare, éra cele menite pe sém'a scanului protopresviterelu, a le intrebuintá acolo.

14. In fine din partea Consistoriului metropolitanu se pretinde, ca cu substernerea veri careia cause de apelata, respectiv'a parte insinuatoria, sè depuna anticipative si tacsa de 20 fl. v. a. menita pentru acoperirea speselor ce se facu acolo.

Concernentii domni protopresviteri sunt pofiti: spre scire si acomodare, a espedá fiesce-cari comitetu parochialu si preotimei, câte unu esemplariu din acestu cerculariu, adornatu cu conspectulu tacseloru de sub intrebare; avendu despre acést'a a reportá la timpul suu.

Datu din siedintia senatului episcopescu, alu Consistoriului romanu greco-orientalu din Aradu, tienuta in 22 octovre 1871.

Din incredintiarea Présantiei Sale Domnului Episcopu:

Andrei Papp, m. p.
protesincelu, ca presiedinte sub.
Estradatu prin Referintele

Petru Petroviciu,
asesoru consistorialu.

A) Tacse consistoriale pentru fondulu diecesanu.

1. Tacsa normala pentru inarirea, respective investitur'a unui a) parochu la statiune de clas'a I. 60 fl — cr. — II. 40 fl — cr. — III. 30 fl — cr. — b) capelanu I. 30 fl — cr. — II. 25 fl — cr. — III. 15 fl — cr. — c) invetiatoriu I. 30 fl — cr. — II. 20 fl — cr. — III. 10 fl — cr.

Nota: De cunoscu la clasificare se observe: ca parochiile cu venituri anuale peste 600 fl. cadu in I. clasa; cele cu 400 fl. in a II; éra cele cu 200 fl. in a III. clasa; care proportiune e de a se observá si cu privire la statiunile invetiatoresci, — servindu de baza fasinile scolare.

2. Tacsa de sub punctulu 1. se cere si la intarirea, respective investitur'a, ce se dá, candu cineva se stramuta de la o statiune la alt'a, si inca cu adausulu ce urméza, adeca: de a) parochu la statiune de clas'a I. 25 fl — cr. — II. 15 fl — cr. — III. 10 fl — cr. — b) capelanu I. 15 fl — cr. — II. 10 fl — cr. — III. 5 fl — cr. — c) invetiatoriu I. 10 fl — cr. — II. 8 fl — cr. — III. 5 fl — cr.

Nota: La prim'a stramutare a statiunei, adausulu acést'a se dá simplu; la a dou'a duplu; la a trei-a triplu; si asia mai departe.

3. Tacsa sentintiei forului alu 2. in cause divortiale, peste totu 15 fl — cr.

B) Tacsele pentru scaunele protopresviterali.

1. Pentru actiune (primulu esibitu) in cause divortiale, peste totu 5 fl — cr.

2. Pentru sentintia finala in cause divortiale, peste totu 15 fl — cr.

3. Pentru essaminarea actului de alegere a unui a) parochu la statiune de clas'a I. 10 fl — cr. — II. 7 fl — cr. — III. 5 fl — cr. — b) capelanu I. 6 fl — cr. — II. 4 fl — cr. — III. 2 fl — cr.

C) Tacse extraordinarie pentru consistoriu si scaunulu protopresviteralu.

Pentru estradarea si vidimarea unei copie séu unui estrasu potocolariu despre actulu de complanare, la scaunulu protopresviteralu, séu pentru veri ce acte de la consistoriu, peste totu 2 fl — cr.

Aradu, 22. octovre 1871.

Consistoriulu romanu greco-orientalu Aradamu.

Publicatiune de licitare.

In urm'a decisului de sub Nr. 7969/871, emanatu in caus'a essecutiunala a tutorului orf. com. din Otlaca, contra successorului Mihaiu Andrasiu Florea, realitatile inscrie la nr. 368 a prot. cart. fund. din Otlaca pe numele lui Mihaiu Andrasiu bebranu, constatátorie din casa, intravilanulu 2/4-rie sess. pamentu si un'a via, pretiuite la 1150 fl. pre langa depunerea vadiului de 10% a pretiului de estimatiune, se vor vinde pe calea licitatiunii la 24 ianuariu 1872 pentru, séu mai susu de pretiulu de estimatiune, si la 24 februaru 1872 si mai josu de pretiulu acel'a, totdeuna la 10 ore nainte de amédiadi, la casa comunala din Otlaca, sub urmatoriele conditiuni:

Licitantele celu mai multu apromitatoriu va avé de a depune diumetate din pretiulu de cumparare indata la manele judelui essecuente; coalata diumetate insa in terminu de 3 lune, compute de la diu'a de licitare, la tribunallu de comitatu alu Aradului cu 6% interese.

Cumperatoriulu va intrá in posesiunea factica a realitatiloru cumparate indata dupa depunerea rátei prime a pretiului de cumparare, dreptulu de proprietate ilu va cascá in sa numai dupa depurarea intregului pretiu de cumparare prin transcriere in cart. fund. pe numele seu.

Percentuarea timbrata pentru transcrierea posesiunii o va suportá singuru cumperatoriulu.

Totu o data se face cunoscutu tuturoru creditoriloru ipotecari, cari nu locuescu in loculu séu in apropierea acestui oficiu de cart. fund. cumca conformu §-lui 433 din proc. civ. sè-si denumésca mandataru aici in locu si sè notifice numele acelor'a pana la vindiare, si se provóca toui aceia, cari voiescu a-si realisá reclamatuniile loru de proprietate séu alte pretensiuni in privint'a averiloru cuprinse, cumca conformu §. 466 din proc. civ. sè-si insinuaze actiunile loru de reclamare in terminu legalu.

Datu din siedintia scaunului oficiului de cart. fund. a comitatului Aradu, tienuta la 25 octovre 1871.

Oficiulu de cart. fund. alu comitatului Aradu.

1-3

Concursu.

Pentru ocuparea postului invetiatorescu la scóla confesionala gr. or. din comun'a *Prezesti*, — comitatulu Aradului, protopresviteratu Boros-Ienului, — ou acést'a se escrie concursu pana in 19 dec. a. c. st. v. candu se va tiené si alegerea.

Emolumintele sunt: 80 fl. v. a. 8 chible de gráu, 8 chible de curcuradiu, 1 chibla de pasula, 4 centenarie de fenu, 8 orgii de lemne, cortelu ou gradina si 9 jugere de fenatie.

Doritorii de a ocupá acestu postu sunt avisati a-si subterne recursele loru pana la terminu, provideute cu testimoniu despre absolvirea preparandiei si cu atestatu de moralitate; cei ce vor avé si testimoniu de calificatiune, vor avé preferintia.

Pre-zesti, 4 dec. n. 1871.

Comitetulu parochialu,

In contielegere cu
Nicolau Ardeleanu, m. p.

3-3

Concursu

Pentru ocuparea parochiei vacante *Plescutia* si filial'a *Guravale* in protopresviteratu Halmagiului, se escrie concursu cu terminu pana la 19 decembrie a. c.

Emolumintele sunt: birulu de la 170 case, si stolele indatinate.

Doritorii de a ocupá acést'a parochia au si indrepte recursele bine instruate in intielesulu Statutulu organicu, adresandu-le Comitetulu parochialu.

Plescutia, 21 noemvre 1871.

Comitetulu parochialu
in contielegere cu
dlu protopopu.

2-3

Concursu

La statiunea invetiatoresca vacanta din comun'a *Sintea* cu protop. Chisineului, cottulu Aradului, se deschide concursu pana in 12 decembrie v. a. c.

Emolumintele sunt 79 flor. 8 sinioi de gráu, 2 sinioi de papusioiu, 10 máji de fenu, si cortelu liberu.

Recurentii au a-si adresá concursulu provideutu cu testimoniu de calificatiune catra on. Sinodu par. din Sintea la dlu Inspectoru scolaru S. Fercu in Chisineu. — Sintea, in 22 noem. 1871.

3-3
Comitetulu parochialu.

Concursu

Pentru ocuparea postului invetiatorescu la scóla confesionala gr. or. din comun'a *Revetisiu*, com. Aradu, protopresbiteratu Boros-Ienului, — inspectoratulu B.-Sebesiului, — se deschide concursu pana in 2 ianuariu st. v. 1872, candu se va tiené si alegerea. — Cu acestu postu sunt impreunate urmatoriele emoluminte: bani 120 fl. v. a. 10 chible de gráu, si 13 chible de porumbu, — 8 orgii de lemne, — 2 jugere de fenatie, — cortelu liberu si gradina pentru legume.

Doritorii de a dobandi acestu postu sunt provocati a-si subterne recursele loru pana la terminulu desiptu la comitetulu parochialu, fiindu provideute cu testimoniu preparandialu si de calificatiune, cu estrasulu de botozu si atestatu de moralitate; — éra pentru probarea cantulu in domineca nainte de alegere au a se presentá la st'a biserica din locu.

Datu in Revetisiu, 21 noemvre 1871.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu

Nicolau Ardeleanu, m. p.

3-3

Inspect. scolaru.

Concursu.

Pentru ocuparea postului invetiatorescu la scóla tractuale clas'a IV. normala, confesionala gr. or. romana din opidulu *Siria*, cu terminu pana in 14 decembrie a. c. st. vechiu, carea va fi si diu'a alegerei. — Emolumintele sunt: 600 fl. v. a. 12 orgii de lemne, din cari se va incaldi si scóla, si cartiru liberu.

Doritorii de a ocupá postulu acést'a, sunt avisati a-si tramite catra Comitetulu protopresviteralu in Siria recursele provideute cu atestatu de bodediu si de moralitate, cu testimoniu despre absolvirea claselor reale séu 4 clase gimnasiale, — dar si a celoru recursuri se vor primi cari au absolvatu 4 clase normale, déca vor documentá desteritate in propunerea sciintieloru acelor'a, si vor produce testimoniu de calificatiune totu cu eminentia, si cumca pe terenulu scolariscu sunt binemeritati.

Siria, in 24 noemvre 1871.

Cu scirea si convoirea mea

Joanu Moldovanu, m. p.

3-3

inspectoru scolaru.

Concursu.

Pentru ocuparea vacantei parochie din *Ch.-Apáti*, protopr. Oradei-mari, cottulu Bivorului, pana in 12/24 decemb. a. c. candu ha fi si alegerea.

Emolumintele sunt:

- 1/2 sesiune de pamentu aretoriu.
2. Birulu de la 120 de case, câte o mesura.
3. Pentru clacuire de la tóta cas'a 10 cr.
4. Contributiunea o platesce comun'a.
5. Stolele indatinate.
6. Cortelu liberu cu 3 chilli.

Doritorii de a recurge la acést'a parochia trebeu sè fia calificati dupa cum se cere in Statutul organicu. Datu in Ch.-Apáti, in 14/26 noem. 1871.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu protopr. tractualu

3-3

Simeonu Bica, m. p.

Concursu

Pentru reintregirea parochiei a II. vacante din comun'a gr. or. romana *Obreja*, protopresbiteratu Caransebesiului, in confinulu militaru, se deschide concursu cu terminu de 14 zile.

Dotatiunea se cuprinde din 114 fl. v. a. dupa contractu, sub care se intielege birulu si totu venitul stolaru anualu — si o sesiune completa de pamentu parochialu.

Doritorii de a ocupá acést'a, parochia au pana la terminulu amintitu sè indrepte petitiunile catra subsemnatulu Comitetu parochialu, instruandu-le cu tóte atestatele recercute de Statutul organicu; cáci cele incurse mai tardiu, nu se vor luá in consideratiune.

Obreja, in 21 noemvre 1871.

Comitetulu parochialu

3-3

in contielegere cu

Domnulu protopresbiteru tractualu.